

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ

του Πάβου Κρούπκα

Καθηγητού Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Ὡς ἑλληνολάτρης καὶ μοναδικὸς μέχρι στιγμῆς Καθηγητὴς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας σὲ Πολωνικὰ Πανεπιστήμια ἐπιθυμῶ νὰ ἐνημερώσω τοὺς ἀξιόλογους ἀναγνώστες γιὰ τὴν κατάσταση τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ στὴν πατρίδα μου, στὴν αὐγὴ τῆς Νέας Χιλιετίας. Ἡ ἀρχὴ μίας νέας ἐποχῆς εἶναι πάντα μία καλὴ ἀφορμὴ νὰ ριζούμε μία ματιὰ στὰ κεκτημένα τῆς προηγούμενης, ὥστόσο ἐθεώρησα σωστὸν νὰ ὑπεθυμίσω στὸ Ἑλληνικὸ Κοινὸ τίς προσπάθειες τῶν Πολωνῶν Φιλελλήνων μεταφραστῶν καὶ κριτικῶν γιὰ τὴν προώθηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας τῶν περασμένων δεκαετιῶν, καθὼς καὶ νὰ τοὺς ἐνημερώσω γιὰ τίς νέες ἐξελίξεις στὸν κλάδο. Στόχος μου εἶναι νὰ γίνῃ γνωστὴ ἡ θέση τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων στὴν Πολωνία σήμερα. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ θεσμοὺς καὶ ἀνθρώπους χάρη στοὺς ὁποίους τὸ κοινὸ καὶ στίς δυὸ ὄχθες τοῦ Βιστούλα γνωρίζει ὄχι μόνον τὸν Καβάφη καὶ τὸν Καζαντζάκη ἀλλὰ καὶ σημερινούς Ἑλληνας δημιουργούς.

Ὅσον ἀφορᾷ στὴν μετάφραση καὶ ἔκδοση ἔργων Ἑλλήνων συγγραφέων ξεχωρίζουν στὴν ἐποχὴ μας μερικὲς πατριαρχικὲς μορφὲς ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, παρ' ὅλη τὴν τριῶν τουλάχιστον δεκαετιῶν δραστηριότητά τους δὲν σταματᾶνε τὴν ἀξιόλογή τους

δημιουργία. Ἔχουμε χρέος νὰ θυμίσουμε σὲ πρώτη σειρά τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἔργο τους:

Janusz Strasburger (Γιάνους Στρασμποῦργκερ), ποιητής, μεταφραστὴς καὶ κριτικὸς. Πέθανε τὸ 2001. Δημιουργὸς τῆς μεγαλύτερης ἀνθολογίας νεοελληνικῆς ποίησης, ποὺ ἔχει δημοσιευθεῖ ἐκτὸς Ἑλλάδος στὴν δεκαετία τοῦ '80. Φίλος καὶ μεταφραστὴς τῶν *Κ. Πολίτη, Πρεβελάκη, Σιμόπουλου* καὶ πολλῶν ἄλλων κορυφαίων μορφῶν τῆς ἑλληνικῆς ποίησης τοῦ μεταπολέμου. Ἔφησε ἕνα πολύτιμο καὶ ὀγκῶδες ποιητικὸ καὶ μεταφραστικὸ ἔργο, πολλὲς ἀνθολογίες καὶ ἕνα λεξικὸ νεοελλήνων συγγραφέων.

Νίκος Χατζηνικολάου, ποιητής, μεταφραστὴς καὶ ἱστορικὸς λογοτεχνίας, μέλος Ε.Ε.Λ. Διατηρεῖ ἴσως τὸ παγκόσμιο ρεκόρ τῆς ἔκδοσης ἔργων Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας σὲ ξένη γλῶσσα. Σὲ μιὰ τριαντάχρονη προοπτικὴ ἔχει ἐκδώσει μία τεράστια σειρά βιβλίων Ἑλλήνων ποιητῶν, μυθιστοριογράφων καὶ διηγηματογράφων.

Z y g m u n t Kubiak (Ζίγκμουντ Κούμπιακ), συγγραφέας, κριτικὸς καὶ

έλληνιστής. Μεταφραστής τῶν ἀπάντων τοῦ Κωνσταντίνου Καβάφη καὶ δημιουργὸς δοκιμίων καὶ μελετῶν παγκοσμίας ἀξίας γιὰ τὸν ποιητὴ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Εἰς αὐτοὺς ὀφείλουμε τὶς ρίζες μας, οἱ νέοι μεταφορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου στὴν Πολωνία. Καὶ ὅμως, δὲν πρόκειται νὰ ὑποτιμήσουμε τὴν συνεισφορά τῆς νεότερης γενιᾶς νεοελληνιστῶν μὲ τὴν ὁποῖαν τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα πῆραν ἀνάσα σὲ διάφορες μεγαλοπόλεις καὶ Πανεπιστήμια τῆς Χώρας. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἀξίζουν ἰδιαιτέρη προσοχὴ δυὸ προσωπικότητες τῆς πολωνικῆς πρωτεύουσας: Ἡ **Malgorzata Borowska** (*Μαουγκοζάτα Μπορόφσκα*), Καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Βαρσοβίας, ἡ ὁποία πέρα ἀπὸ μίᾶ ἀξιόλογη ἐκδοτικὴ παραγωγὴ (μεταφράσεις *Διγενῆ Ἀκρίτα*, *Ρήγγα Φεραίου*, δημοτικῶν καὶ κλέφτικων τραγουδιῶν) ἔχει δημιουργήσει τὸ πρῶτο στὴν Πολωνία Πανεπιστημιακὸ Κέντρο Σπουδῶν Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, στὸ ὁποῖον ὁ γράφων ἔχει τὴν τιμὴ νὰ παραδίδει μαθήματα σύγχρονης Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας. Τὸ Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας, ὡς πρῶτο τῆς Χώρας, πρόλαβε ἀπὸ φέτος νὰ

ξεκινήσει τακτικὲς προπτυχιακὲς σπουδὲς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας μὲ πολύτιμη συνεισφορὰ Καθηγητῶν τοῦ ἀποφοίτου μας, Κλασσικοῦ Φιλολόγου Κάρουλου Πάτσαν, καὶ τῆς Ἰλιάνας Πουχαλέβα, ταλαντοῦχου Νεοελληνίστριας ἀπὸ τὴν Βουλγαρία, καθὼς καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Γλώσσας, ἀπεσταλμένων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα Οὐρανίας Λαλιώτη, Σόνιας Σταμπουλίδου καὶ Γιώργου Μολώζη.

Ἄλλο σημαντικὸ πρόσωπο τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βαρσοβίας εἶναι ἡ «**Ewa T. Szylar**» (*Εὔα Σίλερ*), ἡ ὁποία ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν μεταφράζει καὶ ἐκδίδει τὰ καλύτερα δείγματα πεζοῦ λόγου τῆς σύγχρονης Ἑλλάδος στὸν δικό της οἶκο μὲ ὀνομασία «**Biblioteka Prozy Nowogreckiej**» (*Βιβλιοθήκη Νεοελληνικῆς Πεζογραφίας*) καὶ προβάλλει ἀρκετὲς πολιτιστικὲς πρωτοβουλίες μέσω τοῦ Συνδέσμου Φίλων τῆς Ἑλλάδος, τὸν ὁποῖον δημιούργησε πρὸ μιᾶς δεκαετίας.

Ἡ ροὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἔχει παρασύρει ὅμως καὶ τὶς νεότερες γενιὲς Πολωνῶν. Ἀρκεῖ νὰ θυμίσουμε τὸν ἀξιόλογο ἑλληνιστὴ ἐρευνητὴ καὶ δοκιμιογράφου **Rafal Lewandowski** (*Ράφαου Λεβαντόφ-*

σκι), ὁ ὁποῖος ἔδωσε φῶς σὰ περίπλοκα καὶ λίγο γνωστὰ στὴν Πολωνία ζητήματα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ φιλοσοφίας καὶ ἐπιρροῆς τους στὴν τέχνη καὶ τὰ γράμματα, τὸν ταλαντοῦχο συγγραφέα καὶ ἀρχαιολόγο **Slawek Skowronski** (*Σουάβεκ Σκοβρόνσκι*), ἀφοσιωμένο μελετητὴ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, τὸν ποιητὴ καὶ καλλιτέχνη Ἄρη Χατζηνικολάου, γιὸ τοῦ προαναφερομένου λογοτέχνη Νίκου, ποὺ μεταφράζει καὶ δημοσιεύει σύγχρονη ἑλληνικὴ ποίηση σὲ τέτοια ποσότητα καὶ ποιότητα ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ βρεθεῖ ἀντάξίος του ἢ τέλος τὸν ἀγιογράφο **Mateusz Srodon** (*Ματέους Σρόντον*), ἀπόφοιτο τῆς Σχολῆς Ἀγιογραφίας τῆς Μητρόπολης Πειραιᾶ, ποὺ ὁμορφαίνει τὶς ἐκκλησίες μας μὲ βυζαντινὴ τέχνη.

Πολὺ σημαντικό πλαίσιο ἐρευνῶν πάνω στὴν Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία συγκροτεῖται ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια σὰ πολωνικὰ Πανεπιστήμια, σὰ ὅποια ἐκτός ἀπὸ τὴν προαναφερόμενη διδασκαλία διενεργοῦνται καὶ σημαντικὲς ἐρευνες. Μεταξὺ αὐτῶν πρέπει νὰ σημειωθοῦν οἱ ἀξιόλογες διδακτορικὲς διατριβὲς τοῦ Νίκου Χατζηνικολάου πάνω στὴν λογοτεχνικὴ ἄποψη τῆς Ἑθνικῆς Ἐπαναστάσεως (2000) καὶ τοῦ γιοῦ του Ἄρη πάνω στὶς μεταφράσεις τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων στὴν πολωνικὴ γλῶσσα ποὺ ἔχουν δημοσιευθεῖ μέχρι τὸ 2003, στὸ Πανεπιστήμιο Μιτσκέβιτς τοῦ Πόζναν. Μία ἄλλη ἐξίσου ἀξιόλογη προσπάθεια τοῦ νέου διδάκτορα **Michal Bzinkowski** (*Μίχαου Μπζινκόφσκι*) ἔχει ὀλοκληρωθεῖ πρόσφατα στὴν Κρακοβία στὸ παλαιότερο Πανεπιστήμιο τῆς Βορείου Εὐρώπης, τὸ Γιαγκελλόνιον.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνο οἱ Πολωνοὶ διανοούμενοι ποὺ ἀγαποῦν τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα καὶ οἱ ὁποῖοι προσθέτουν τοὺς χρωματισμούς τοῦ Αἰγαίου στὸ πολωνικὸ πολιτιστικὸ τοπίο. Ὑπάρχουν ἐπὶ πλεόν πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀνάμεσα σὲ ἑκατοντά-

δες Ἑλληνες, οἱ ὁποῖοι ζοῦν στὴν πατρίδα μας. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς προέρχονται ἀπὸ οἰκογένειες προσφύγων, γεννήθηκαν καὶ μεγάλωσαν στὴν Πατρίδα μας, ἀνήκουν στὴν πολωνικὴ πολιτεία δίχως, βέβαια, νὰ ξεχνᾶνε καὶ νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν ἑλληνικὴ τους καταγωγὴ. Ἐκτός ἀπὸ τὴν περίπτωση τῶν προαναφερθέντων λογοτεχνῶν τῆς οἰκογένειας Χατζηνικολάου, ἀναφέρουμε τὸν μουσικὸ Νίκο Ρουσκέτο, δημοτικὸ σύμβουλο τῆς πόλης Ζγκοζέλετς, στὴν ὁποῖαν ἐπὶ σειρά ἐτῶν διοργανᾶνει ἕνα δημοφιλέστατο Φεστιβάλ Ἑλληνικοῦ Τραγουδιοῦ, τὸν Καθηγητὴ Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βρότσουαβ, Ἡλία Βράζα, ἰδιαίτερα δραστήριο στὴν προβολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, τοὺς ζωγράφους Στάθη Γερόπουλο τῆς Οὔτα, Μιχάλη Χρυσουλίδη τοῦ Βρότσουαβ καὶ Τηλέμαχον Πιλιτσίδη τοῦ Πόζναν, οἱ ὁποῖοι πέρα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς φύσης καὶ πνευματικῆς παράδοσης, ποὺ ἀξιοποιοῦν σὰ ἔργα τους, ἀναπτύσσουν τὴν πολιτιστικὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων στὴν Πολωνία. Ὅπως ἀκριβῶς κάνουν σὲ διάφορα μέρη καὶ μὲ διάφορους τρόπους οἱ λαϊκοὶ μουσικοὶ Γιώργος Σκόλιας, Κώστας Μπόγδος, Ἑλένη Τζόκα, οἱ νέοι κλασικοὶ συνθέτες Γιώργος Ταπές, Γιώργος Κίσσας καὶ ἄλλοι.

Τέλος, γνωρίζουμε τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες τοῦ Αἰγαίου μέσω τῶν συμπατριωτῶν μας, ποὺ ζοῦν καὶ δημιουργοῦν στὴν Ἑλλάδα ὅπως ἡ **Irena Szlagiewicz** (*Ἰρένα Σελογγέβιτς*), ποιήτρια καὶ Καθηγήτρια τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου, ἄριστη μεταφράστρια τοῦ Ὀδυσσεᾶ Ἑλύτη καὶ Κερκυραίων ποιητῶν, ἡ **Elzbieta Nάνου**, λεξιγογράφος καὶ κριτικός τῆς Ἰονίου Σχολῆς, οἱ ποιητὲς καὶ κριτικοὶ **Jacek Chmielewski** (*Γιάτσεκ Χμιελέφσκι*), **Beata Zolkiewicz** (*Μπεάτα Ζουκέβιτς*), **Jolanta Wos** (*Γιολάντα Βὸς*), ἄνθρωποι διαφόρων ἡλικιῶν καὶ ἐπαγγελ-

μάτων, τούς όποιους ένώνει τó πάθος για τόν Πολιτισμό τής Έλλάδος.

Κλείνοντας τήν σειρά τών όνομάτων τών ανθρώπων χάρη στους όποιους ó Πολιτισμός τής σημερινής Έλλάδος βρέθηκε πιό κοντά στους Πολωνούς -έναν λαό, ó όποιος άκατάπαυστα έχει άναγνωρίσει τις πνευματικές του ρίζες στα ίδανικά τών Άρχαίων και ó όποιος έχει γεννήσει Φιλέλληνες που άντιστάθηκαν στην άμυνά τους με όπλο και με πέννα- ένημερώνω με ίκανοποίηση τούς Φίλους Έλληνες Λογοτέχνες ότι από τó 2001 τά έργα σας γίνονται γνωστά στην Πολωνία πολύ περισσότερο από όποτεδήποτε άλλοτε στο παρελθόν.

Στις πρώτες ήμέρες τού Νέου Αίώνα δημοσιεύθηκε ή ποιητική άνθολογία τού Άρη Χατζηνικολάου «*Panta rei*» που συγκεντρώνει πάνω άπό έκατό κείμενα συγχρόνων Έλλήνων ποιητών. Τó επόμενο έτος κυκλοφόρησε άλλη πολύτιμη εργασία τού νέου συγγραφέα από τó Πόζναν, «*Πολιτιστικές Σχέσεις Έλλάδος και Πολωνίας*», που καλύπτει όλο τó ιστορικό φάσμα από τούς μεσαίους αιώνες μέχρι τά τελευταία χρόνια τής περασμένης χιλιετίας. Τó 2003 στην ποιητική άνθολογία τού έκδοτικού οίκου (*Ήλιόδωρος*) «*Niepokorni*» (*Οί άντισταθεΐς*) έχουν συγκεντρωθεί ποιήματα τού Κωστή Παλαμά και τού Γιώργου Πετρόπουλου, μεταφρασμένα από έμένα και τήν Ήλέκτρα Καρασαββίδου. Στα 2001-2003 ó γράφων έχει δημοσιεύσει δυό άνθολογίες έλληνικής ποιήσεως τών περασμένων δυό δεκαετιών σε σημαντικά λογοτεχνικά περιοδικά τής Χώρας και από τó 2000 αναφέρει τακτικά λογοτεχνικά νέα από τήν Έλλάδα και τήν Κύπρο στην Διεθνή επιθεώρηση τού μηνιαίου περιοδικού «*Tworczość*» (*Δημιουργία*).

Άκόμη, συνεχίζει τις έμφανίσεις του τó μουσικό συγκρότημα «Ήλιος» με τó πρόγραμμα «*Στά ίχνη τού Όμήρου*»: δώδεκα μελοποιημένα ποιήματα διασήμων

Έλλήνων τού είκοστó αιώνα σε δικές μου πολωνικές μεταφράσεις. Καί, επιτέλους, ένα νέο στοιχείο ξεχωριστής διαστάσεως στην ιστορία τών Νεοελληνικών Γραμμάτων στην Πολωνία: ετοιμάζεται με πρωτοβουλία μου μιá μεγάλη έκδοση άφιερωμένη στα γράμματα τής Νέας Έλλάδος με τίτλο «*Άπό τόν Παρνασσό και τόν Όλυμπο*». Με πάνω άπό 300 σελίδες ποιημάτων, διηγημάτων, άποσπασμάτων από μυθιστορήματα και θεατρικά έργα, δοκιμίων και κριτικών Έλλήνων λογοτεχνών, με ξεχωριστά κεφάλαια άφιερωμένα στην λογοτεχνία τού Άποδήμου Έλληνισμού. Για αυτό τó έγχείρημα συνεργάζονται πολλοί μεταφραστές και κριτικοί από τήν Πολωνία και τήν Έλλάδα, άνδρες και γυναίκες, ώριμοι και νέοι, πασίγνωστοι και άρχαριοι. Άξίζει νά σημειωθεί, ότι ή έκδοση προχωρεί δίχως ούδεμία ύποστήριξη τού έλληνικού μήτε τού πολωνικού δημοσίου, αλλά χάρη στην φιλική ιδιωτική προσφορά τών Έλλήνων φίλων λογοτεχνών, τής κας Βασιλικής Λεονταρίτη και τού κου Γιώργου Πετρόπουλου και στην άφιλοκερδή εργασία τών συντακτών, συγγραφέων και μεταφραστών. Με τήν έλπίδα νά πετύχουμε αυτό και πολλά άλλα μικρότερα έκδοτικά σχέδια, βλέπουμε από τήν άρχή τού Νέου Αίωνος τó Φώς τού Αιγαίου νά λάμπει καθαρά και όμορφα πάνω από τις πράσινες πεδιάδες και κίτρινα όρη τής Πολωνίας.

